

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quęstio 1. Quomodo proselytos facerent duplo filios gehennę?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

salutationes ἀποστόλους, Syriace שלמה pacem; eo enim verbo salutabant. Ambitio autem in salutationibus præcipua cernebatur, ut priores tanquam digniores suis titulis appellarentur.

Denique vocari auebant ab hominibus Rabbi. In Græco duplicatur. Rabbi, Rabbi, quâ in re salutantis affectus, & bona æstimatio ostendebatur. Syrus, uti nec vulgata versio, non geminat.

Quod nonnulli obseruauerunt titulum Rabbi dari, qui in Academijs Babylonij magisteriū adepti sunt, Rabbi autem eos, qui in Israël per manus impositionem sapientes declarati sunt. Deniq; רבני Rabbenin sapientes de domo David, mihi triuola distinctio visa est. Nam Rabbi est magister mō, estq; affixum ἱεροποιῶν seu blandientis. Rabbenin autem cum sit numeralis, non recte accommodatur singulis, uti titulus conueniens. Indifferenter itaq; usurpant, nomen Rab, & Rabbi.

§. 6. Beza iniuriâ conuictatur Ecclesiæ doctoribus, cum ait: nullâ eos re magis affici, quam cum salutantur Domini magistri nostri: εὐχ, Pharisei successisse. Bullingerus etiam queritur, Laborari à quibusdam suorum, ut in eorum Ecclesijs titulos Doctoratus restituant. De facto Carostadij aliorumq; satis constat. Equidem inficiari non auesim, ut sunt hominum ad fastum propensa ingenia, in mediâ Ecclesiâ non sine grauissimo illius damno ambitionem residere: graniorem in illis tamen fuisse, qui per superbiam Ecclesiâ exciderunt. Non tamen doctrinæ est illud, aut religionis sed humanæ corruptionis vitium: nec omnes tales sunt apud nos, nec plures, verum apud hæreticos nemo non talis est. Apud nos aliqui sunt mali, apud illos nulli sunt boni.

Porro tres titulos Christus prohibet. Nempe Rabbi, quod Græcus & noster retinuerunt, magnum enim, & magistrum significat, ab eo diuersum est רב רבא Medaranne, quod Græcus vertit καθήγητης, dux, ductor, magister, quod etiam in quibusdam exemplaribus legitur, cum de Christo sermo est, διδάσκαλος. Porro Syrum רב רבא est loqui, tollere, præesse. Deniq; nomen patris etiam vetat.

Patrem, inquit, nolite vocare super terram, in plerisq; Græcis est, atq; etiâ Syro, ὁ πατήρ, vestrum. Sic Rabbinos atque prouociores honoris causa appellabant. Non prohibemur autem magistratui, aut parentibus honorem legitimum deferre, sed titulos ambiciose vel sectari, vel alijs tribuere. Vnus est enim pater Deus, & magister Christus; Chysoctomus vna dictione exponit. Καὶ δὲ εἰς διδασκαλίας οὐκ ἔστιν διδασκαλὸς ἀποστολὴν, quem admodum magister, non est magister principaliter. Nunquam enim quicquam est tribuendum hominibus, quo Dei gloria obscuretur. In his creaturæ nō tribuitur diuinus honor, cum Deo seruatur principatus.

VERSUS 13.

Va autem vobis scribe, & Pharisei hypocrita, qui clauditis.

QVÆSTIO I.

Quomodo claudant regnum cælorum?

§. 1. **G**rauiissimum procul dubio delictum, quod cum Doctores essent, quorum officium eundem aperire regnū cælorum, nunc nec ingrediuntur, nec alios in limine hærentes intrare sinunt. Claudunt autem veritatem oppugnando, falsam doctrinam proponendo: iam enim conspirauerant Ioan. 9. ne quis Christum confiteretur. ita D. Thom. Tostat. Euthym. Claudebant & suis traditionibus contra Dei legem intrusis, vocabant autem סגלתהויה sig. letha, legi sepimentum, quod illis seruatis legem violari nō facile esset. Zuinglius etiam hoc loco conuictio abste-

nere nequit: In Papatu doceri homines, ait simulare: cum nihil magis quam simulatores detestemur.

VERSUS 14.

Va vobis scribe & Pharisei hypocrita: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudiciū.

QVÆSTIO I.

Quomodo deuorent domos viduarum?

§. 1. **H**ic versus ab Eusebio, & Origene videtur omissus, in alijs exemplaribus est transpositus. vide annotationes Lucæ Brugens. Duplex porro crimen, ut monet Chrysostomus, committebant. Viduarum domos expilabant, & hoc quidem specie pietatis, πῶς μὲν αὖτις, inquit Chrysost. ημερίας ὁ κακὸν ποιῶν, ὁ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἀπὸ εὐλαβείας λαμβάνων, καὶ προσευχὰς ταύτης ἔχοντες τῆς πονηρίας, πολλὰ χαλεπώτερας καλῶσιν, ὡς ὑπερδυνόν. Omnia qui malum agit, pœna dignus est, qui vero causam à pietate sumit, & hac pro prætextu vitium, multo acrioris ultionis est reus. Hoc faciebant scribæ, & Pharisei; nam viduas opinione sanctitatis deceptas spoliabant. προσείπει μακρὰ προσευχόμενοι, prætextum longum orantes, noster videtur legisse, προσευχὴν μακρὰν προσευχόμενοι vel προσευχὰς μακρὰς, orationes longas orantes. Quod in Græco ponitur καὶ, &, sensus est, Comeditis domos viduarum, & quidem orando, hoc est, simulando longas orationes. Viduas autem prædæ habebant præcipuè, quod illæ pietati addictiores essent, & rerum suarum dominæ. Quidam etiam existimant peccandi impunitatem ab his impostoribus illis promissam. Zuinglius multa Catholicis exprobrat, quasi precibus, & cantu viduas expolient, cum hætenus viduas alere soleat Ecclesiâ, & illi qui in officio Ecclesiastico primatum tenent, sua ipsi patrimonia pauperibus, & viduis legarint. Hæreticorum est, mulierculas oneratas peccatis in fraudem inducere.

VERSUS 15.

Va vobis scribe & Pharisei hypocrita, quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus facitis eum duplo filium gehennæ.

QVÆSTIO I.

Quomodo proselytos facerent duplo filios gehennæ?

§. 1. **M**are circumeunt & aridam: hoc est, terram quam Deus aquis eminere iussit. Græci ἐρηρὰν vocant, sed dialectus est ex Hebræo. Vocant enim terram ערבה Erebah. Hanc etiam dictionem hic Syrus usurpat, nisi quod mote gentis in fine non sed collocet. Latini imitati sunt. Exilit in sicum. Rostrat nem sicum. Proselytos quasi aduentitios, aut accessorios nominabant. Et si quidem bono zelo animas lucranti tantos itinerum labores suscepissent, supra modum laudabilis eorum esset industria: verum tam operosis conatibus non Dei gloriam, vel animarum salutem quæsitam esse euentus docuit. Non enim ad Iudaismum conuersos cælo afferabant, sed duplo faciebant filios gehennæ. Cur igitur tantos labores rarent, subibant? Primum gloriæ, deinde auaritiæ causâ, conuersionem enim gentium superbe iactabant, & victimas; decimasq; templo inferebant.

§. 2.

*Cur duplo
filij gehennæ.*

*Profelyti
piores magi-
stris.*

*Calumniæ
Zuingliana-
rum.*

*Pro hereti-
cis electis
veniunt In-
di.*

§. 2. Quomodo autem duplo redderent filios gehennæ, quærent interpretes; videntur enim doctores quorundam operâ discipuli corrumpuntur maiore poenâ digni, quam illi qui seducti sunt. Hilarius idcirco hæc dicit, quod omnes post Christi mortem damnarentur, qui in eum credere nollent. Verum Christus loquitur de eo tempore, quo ipse prædicabat, & quod antecesserat. Deinde nec scribæ Christo credebant, multo grauiore perfidiâ quam profelyti; hi enim neophyti erant, parum in scripturis versati; scribæ doctores erant, gnari Prophetiarum, odioq; & inuidiâ veritatem agnitâ impugnabant. Quocirca aliam interpretationem idem Hilarius adhibet: nempe quia additi sunt illis, qui Christum crucifixerunt: deinde quia Dei legem cognitam, ac sponte susceptam violant. Non tamen ne his quidem apparet, quomodo *ἁπλοῦς* facti sint filij gehennæ, quàm Pharisei, & scribæ; hi enim Christi morte procurandâ multo grauius deliquerunt, & legem Dei cognitam transgrediebantur, alijsq; transgrediendi verbo, & facto auctores erant. Christus tamen signanter dicit. *Duplo quam vos*, duplo igitur grauior poenâ profelytorum quâ scribarum. Hoc enim loquendi ratio indicat, Sic loquitur Colu. 1. c. 8. *duplicita* *ferramenta*, quam *seruorum numerus*. Causa igitur fuit, quod discipuli magistris duplo redderentur deteriores, occasione accepta, vltra quâ expectari poterat, pronoluebantur. Sic queritur Horatius: patrum *atatem* *autis* *peiores*, *posteros* *tulisse* *nam* *quiores*, *mox* *daturus*

Progeniem vitiosorem.

Eiusmodi profelyti exemplum Herodes erat, tum omnibus vitijs contaminatissimus, tum etiam ludicri in Iudæâ institutor, & idololatra. Profelyti igitur cognitâ idolorum vanitate, ad veri Dei cultum accedebant, deinde circumcidebantur, legem autem, cū scribarum corruptelis accipiebant, deinde eorum vitijs offensus, non modo illa imitabantur, verum etiam grauiora cōmittebant, vel ad idololatriâ relapsi, vel alijs inquinamentis morum Phariseos superantes, omnia nempe gentiliū scelera cognitâ Dei lege perpetrando. Ita vt iam à scribis contineri non possent. Ita in familia fieri assolet, vbi dum quædam peccata parentes indulgent, maiora audendi ansam præbent; Ebrietatē in filijs non puniunt, quia nec ipsi eam vitant; at illi hinc gradum ad scortationes, adulteria, homicidia, patricidia faciunt. Nunquam enim improbitas consistit, vbi primum cœpit.

§. 3. Catholicos cum Phariseis in querendis profelytis Zuinglius comparat. Piscator hoc Societati nostræ tribuit. Prior totam Ecclesiam, alter eius particulam carpit, ille criminatur nos Ecclesiam non puram querere sed amplam. Hic dolet Gentes conuertere. Gratia autem Dei, fremente Diaboli inuidiâ, iam recens latissima regna Euangelio impleuit

ab ortu

Solis, ad Hesperium cubile.

Facta est maior accessio paucis annis, quam olim multis, nouorum conuersio populorum, apostasiam hæreticorum suppleuit, veniunt ab oriente & occidentem, & recumbunt cum Abraham, Isaac, & Jacob, filij autem regni eiciuntur foras. Nec sunt filij gehennæ, qui vitia dedocentur, virtute imbuntur, quorum in fide sinceritatē quotidiana docent martyria: ad fidem signis & virtutibus vocantur. Nec numerum tamen duntaxat inspicimus, sed solida fidei, & virtutum fundamenta ponimus. Et mirum profecto est, tantâ esse impudentiam quorundam, vt nobis Ecclesiæ impunitatem obiecare audeant: cum ipsorum Synagoga sit omnium sordium colluies. Imo protestentur, eos, qui ad Euangelium nouum veniunt, *duplo fieri filios gehennæ*. Luther. Postilla in I. Domini. Aduent. Et mundus

ex hac doctrina indies deterior euadit. idem testatur in Poenitentia. Eccl. præfat. & Dom. 26. post Trinit. Antea: cum Petrus sub Pontificis seductione & falso Dei cultu bona opera iubere, tum, omnes viro prompti, & parati erant, poteratq; vnus princeps, aut vna ciuitas maiores & opulentiores fundationes, & eleemosynas præstare, quam modo omnes reges, & imperatores possunt. Iam enim omnis mundus est contra nihil aliud diuersus, quam iniquis exactionibus, manifestis rapinis, furtis, mendacijs, vsurâ omnia ad se transferre. Tam insigniter male fieri necesse est homines, in gratiam Euangelij, cuius virtute ex captiuitate pontificis, in libertatem asserti sunt: vt iam non amplius humano, sed diabolico more omnem misericordiam excutiant. Et in c. ad Galat. Euangelicos ait fieri plane peritos, & ventres. & in c. 5. Esse suos tam improbos, vt sepe optet illos ad hoc esse sub tyrannide Papæ. Impossibile enim esse hunc populum Gomorrhæ Euangelio pacis regi. Eadem canit And. Mulcal. Dom. I. Aduent. Ioan. Wigandus de bonis & malis Germaniæ. Hedio Epist. ad Melanch. Pluribus Iacob. And. in Euang. Luc. c. 21. conc. 4. Ioan. Spangenbergius ait illos velle liberos esse à præceptis seruandis. Bucerus l. 1. de regno Christi, c. 4. Maximam eorum partem videri id tantum ex Euangelio petisse, vt iugum quodlibet, cū disciplina, penitentia & religionis vniuersa que in Patrum reliqua sunt, abijcerent. Videatur Eras. ad Velturium. Quomodo non ergo filios gehennæ duplo, imo de duplo faciant, quos ad sua lustra sola licentiâ dulcedine illiciunt.

VERSUS 16. vsq; ad 23.

*Va vobis duces cæci, qui dicitis: Qui-
cūq; iurauerit per templū nihil est;
qui autem iurauerit in auro templi
debet. Stulti & cæci: Quid enim
maius est, aurum an templum: &c.*

QVÆSTIO I.

Quis scribarum error de iureiurando est

§. 1. De iureiurando differui alio loco, quod licitum esse, contra anabaptistas, & per creaturas etiam, Dei tamen intuitu, licitum esse ostendi contra quosdam Caluiniānos. Quod etiam hoc loco loquens Piscator ostendit. Christus enim clarissime demonstrat, & illo iureiurando nos per Deum iurare, & obligari. v. 20. Ideo v. 17. vocat *magis* *stultos* & *cæcos* qui per aliquas creaturas iuramentum obligare sentiebant, per alias negabant. Quamuis illud *magis* à quibusdam exemplaribus absit. Quemadmodum enim per cælum iurat, etiam iurat *ἐν τῷ κυρίῳ* *ἡσθου*, vel *ἐν τῷ* *κύριῳ* *ἡσθου*, ita qui per quamcūq; iurat creaturam, etiam iurat *ἐν τῷ κυρίῳ* *ἡσθου* *αὐτῇ* *ἐν* *creatori* *illius*.

Pharisei si vlla in re aliâ, in hac certe vel maxime se impossitiores esse demonstrabant, vt qui doctrinam suis lucris æstimarent. Qui iurat in templo, nihil est, in duplo *magis*, hoc est, per templum, at qui iurat per aurum, *ἐν τῷ* *κύριῳ* *ἡσθου*, hoc est, per auri votum est, non autem reus peccati, nam *ῥα*, & *ῥα* non solum peccatum, sed quodlibet debitum est Syris. Magni ergo auri, & doni iuramentum faciebant, vt ita victimas pluris facerent Israelitæ, & sacri thesauri cresceret. Aurum autem ideo sacrum est, quia per templum consecratum est Deo.

Quod Zuinglius nobis obiicit. Si per Christi vulnera quis iuret, immunem esse à poenâ. Si per ignem Caluani, in eum vindicari: Ipse iniuriâ infert, & calu-
mniatur. Nos iuramenta, seu blasphemias, seu imprecationes per Christi vulnera factas damnamus, itemque per ignem S. Antonij; magistratum etiam ad puniendi delicta obligatum dicimus. Adeo vt vnam ex prima-